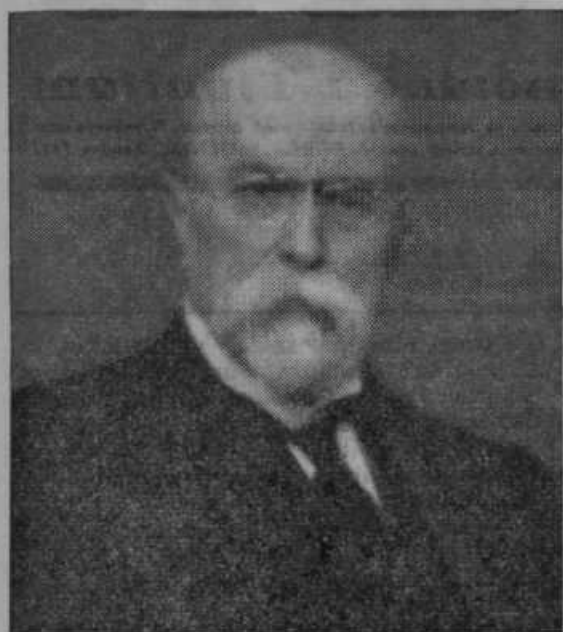

TOMAŽ MASARYK

Umrli je osvoboditelj bratskega češkoslovaškega naroda; umrl je tvorec in prvi predsednik CSR; umrl je mož, ki je z ogromno življenjsko energijo prehodil dolgo in mučno

kot od kovača do profesorja, od filozofa do politika, od borca za najvitalnejše narodove pravice do prvega voditelja svojega naroda; umrl je genij; umrl je velik prijatelj Jugoslavije.

Slovensko učiteljstvo sočustvuje z bratskim narodom in je združeno z njim v boli, kajti prav tako kot oni občutimo, kako težko je prizadela smrt Tomaža Masaryka ves češkoslovaški narod, ker smo tudi mi Jugoslavlani izgubili svojega največjega prijatelja, soborca za našo narodno osvoboditev, velikega podpornika pri snovanju naše svobodne domovine.

Slovensko učiteljstvo je počastilo njegov 80-letni jubilej na prav lep način. Poslalo je svoj Učiteljski pevski zbor na turnejo po Češkoslovaški, ki je prav zaradi te proslave tako sijajno uspela.

Pokojni Tomáš Masaryk si je s svojim neumornim kulturnim delom kot profesor, kot filozof in kot politik postavil ne samo med svojim narodom, marveč v vsem kulturnem svetu, najlepši in najtrajnejši spomenik.

Slovensko učiteljstvo se klanja spominu velikega pokojnika in izraža najiskrenejše sožalje češkemu in slovaškemu učiteljstvu.

II. vseslovenski pedološki kongres v Ljubljani

(Konec.)

Pri razglabljanju snovi se otroci poslužujejo krasnih učil in ponazoril. Pedagoški zavod je razstavil zelo lepo serijo učil. Videli smo model, ki kaže gradnjo ceste, most čez cesto, predor, železniški osebni voz, železniški prehod in signale, dalje stenske table, ki kažejo promet na križiščih, reklame firm, narodne šole, delo obrtnikov. Razstavljen je bil tudi kovaški meh in celotno kovaško orodje v miniaturi, vsi pisalni pripomočki od klinopisa preko gosjega peresa, jeklenih peres do nalivnih peres, izdelava svinčnikov, vrste papirja in pergamenta, model srednjeveškega topa na kamen, model, ki prikazuje ostrške in njegovo kritje s slamo, modeli vodnjakov, i. t. d. Vsa ta ponazorila odkrivajo otrokom z lahkoto posamezne lažje in težje pojme.

Po vsestranski in podrobni obravnavi v naravi, na modelih in na slikah sledi debata, napisovanje in izrezovanje iz časopisov, revij in drugih listov. Izrezke nalepljajo v posebne mape, ki jih opremijo s primerno sliko in napisom. Razstavljene mape so nosile sledeče napise: razsvetljava (vrste luči, petrolejski izvir, njih požari, elektrarne, reklame žarnic itd.), zima, mesto, naš predsednik, kaj nam daje les, nevihte, naše osvobojenje, slava mrtvim, kako služi železo človeku in druge. Otroci dobi s takim zbiranjem vsestranski pregled predmetov, ki jih hrani v mapah. Tudi tu je opaziti dosledno izvedbo delovnega principa in izbira otrokove samodelavnosti.

Nekoliko skromnejša po obsegu je bila razstava češkoslovaškega pomožnega šolstva, ki jo je organizirala zveza učiteljev pomožnih šol v CSR. Razstavili so strokovne knjige: Herfortovo zbirko učil, Zemanov pedopatološki slovarček in njegov načrt za izobrazbo

učiteljstva pomožnih šol v CSR, učne osnove za defektno dečo, časopisa »Pomožne šole« in »Defektna mladina«. Opazili smo tudi zakon o pomožnih šolah. Sledile so učne knjige: VI. Novotni »Abecednik za pomožne šole« in Doležalov »Začetni pouk v računstvu do 10 z razlago in prilogo«. Zanimiv je abecednik, ki prikazuje nazorno vstop vsakega novega glasu. Vsak nov glas je namreč tiskan v rdeči barvi in tako jasno stopi iz besede. Z nastopom novega glasu dobi slednji barvo drugih že znanih glasov. Abecednik je bogato ilustriran in za otroke poln zanimivega čtiva.

Zanimivi so bili testi po »Sante de Sanctis«, statistični pregled o nameščanju absolutov pomožne šole v Olomoucu ter delovni zvezki šole v Žižkovu. Iz razstavljenih gori imenovanih knjig in nazornih učil: škatic tiskal, geometričnih likov, denarja, paličic za računstvo, ure in drugih predmetov si je obiskovalec lahko sestavil dobro sliko o pomožnem šolstvu v bratski češkoslovaški državi. Škoda je le ta, da niso priredili razstav pripravljalnega odbora vzporedili istočasno enako razstavo iz predalov našega pomožnega šolstva, ker le tako bi si obiskovalec ustvaril sliko in oceno pomožne šole pri nas in na Češkoslovaškem.

Dve veliki sobi razstavnega prostora je zavzemalo 1000 samorastlih izdelkov dečka Marjana Ozvalda v starosti od 2. do 11. leta. Risbe so prikazovale razvoj njegove risarske spretnosti in opazovanja življenja. Bile so razstavljene v skupinah po starostni dobi, počeni od drugega leta naprej.

Dveletni otrok začne risati predmete, ki vzbujajo zaradi svojega premikanja njegovo pozornost. To so vlak, avtomobil in konj. Na-

šteti predmeti se vlečejo kot rdeča črta skozi vso dobo, a so vedno popolnejši. Od začetka risanja pa do nekako četrtega leta so vse risbe kolikor toliko »čirčaraste«, njihove poteze označujejo le najglavnejše znake predmetov. Od tu naprej zajema otrok vedno več znakov, zato so risani predmeti jasnejši, rekli bi, da imajo nekoliko več vsebine.

Velik skok je viden med predšolsko in šolsko dobo. Medtem ko je otrok v predšolski dobi risal posamezne predmete, nastopijo v šolski dobi skupine. Pod vplivom novega okolja raste število predmetov, z njim raste tudi otrokovo zanimanje. Risbe so polne novih doživljajev. Tedaj nastopita Miklavž in parkelj, moderna prometna sredstva in drugo. K tem predmetom, ki so vedno popolnejši, pristopijo ilustracije, katerim je deček pisal sam besedila in fantazije o eksotičnih deželah, njenih prebivalcev in živali. Okoli dobrega desetega leta se pojavijo več ali manj spretni poizkusi portretiranja po predlogah (portreta Simona Jenka in Stritarja), kasneje po naravi (posrečeni portreti očeta, matere in stare mame), ker je pač človek najtežji predmet za risanje.

V zaključni partiji, ki nosi naslov »Počitnice 1937«, so koroški motivi — doživlja s počitnic na Koroškem — opazimo pri tem dečku že veliko spretnost — talent — v dovršenih in smiselnih potezah.

Razvoj risarske spretnosti, ki nam jo prikazuje ta razstava, pa nikakor ne more biti merilo za vse otroke, ker je razvoj te vrste spretnosti odvisen od vsakega človeka posebej. Poudariti pa moram radi pravilnega razumevanja, da razstavljalec tega namena ni imel. Odlična stran te razstave tiči v tem, da je ona edinstvena in svojstvena zbirka, ki služi univ. prof. g. Ozvaldu v znanstveno raziskavanje. Tu pa tam — posebno v oddelku za 10. in 11. leto — so bile risbe nekoliko pomešane ter so s svojim starejšim datumom prekinjevale tako lepo nakazan razvoj risarske spretnosti (nogometiši in kralj Aleksander pri mizi), vendar je razstava dosegla svoj namen. Obiskovalci iz Beograda in Zagreba so se izražali za pohvalno in smatrjajo za zelo potrebno, da bi jo bilo dobro poslati v druge kraje naše države, kjer bi gotovo vzbudila velik interes in dala pobude za enako zbiranje.

Tudi slovenska mladinska glasba je dobila na razstavi svoj kotic. Razstavljeni material od skromnih Zirovnikovih pesmaric, Pregljehovih »Nageljčkov« po tja do težkih vokalnih skladb Trboveljskega Slavčka je prvi prikazoval ogromen dvig slovenske mladinske vokalne glasbe v teku zadnjih petih let in drugič glavno zaslugu Trboveljskega Slavčka, ki je ravno s svojimi elitnimi nastopi doma in v tujini dal našim skladateljem pobudo, da so začeli pisati mladinske skladbe strogo umetniškega značaja. Brez Slavčkov bi naša mladinska glasba gotovo ostala na svojih prvotnih tleh in živel žalostno življenje pastorka. Trboveljski Slavček je razstavil poleg originalov svojih skladb tudi več slik zbora in turnej, sliko prvega mladinskega pevskega festivala v Ljubljani leta 1934. ter tabelo svojih pevskih poti od leta 1931. do 1935., ki je tako preprežena, da je človek resnično vesel nad uspehi rudarskih pevcev.

Medtem ko je mladinska vokalna glasba šele v zadnjih petih letih napravila ogromen skok in dala pobude za pisanje najresnejših del, je vladalo za glasbeno instrumentalno vzgojo naše mladine vedno mnogo interesa. Različni glasbeni priročniki, klavirske šole, krajše in daljše skladbe za klavir in različni glasbeni albumi za mladino, ki smo jih videli

na razstavi, nam potrjujejo to dejstvo. Z zupanjem lahko zremo v bodočnost naše mladinske glasbe, ko vidimo, da vlada za splošno glasbeno vzgojo naše mladine veliko resnosti.

Veliki telovadnici gluho-nemnice je Unija za zaščito dece, sekeja za Ljubljano, z mnogim in zelo zanimivim materialom, sestojčega iz slik, diagramov, tabel in drugih reči, pokazala skrb naših humanitarnih društev za našo mladino. Pripoznati moramo, da je v tem pravcu storjeno že mnogo dobrega in da ima naša mladina mnogo zaščitnikov in prijateljev.

Dečji dom v Ljubljani je razstavil lepo kolekcijo ponazoril o pravilni negi dojenčkov, slike svojega doma, tabele rojstev in umrljivosti otrok v naši banovini ter delovanje šolske poliklinike. Znano je delo tega zavoda in njenega voditelja dr. Dragaša mnogim našim ženam — posebno mladim materam, ki dobivajo na posebnih tečajih toliko lepih napotkov in nasvetov za pravilno telesno in duševno vzgojo svojih ljubljencev. — Ob vodu so bile razstavljene »natezalnice« ortopedičnega zavoda v Ljubljani. Mladinsko skrbstvo mestne občine ljubljanske je bilo razvidno iz grafikonov in načrtov njenih počitniških kolonij. Vincencijska družba, Lichtenurn in salezijanska domova na Kodeljevem in na Rakovniku so podali svoje delo kot vzgajališča in sirotišča v sliki in besedi. Zadnja dva sta razstavila lepe posnetke svojih počitniških kolonij.

Vajeniški dom v Ljubljani je pokazal svoj načrt in posnetke lepih prostorov, v katerih živi obrtniki in trgovski naraščaj v času svojega učenja. Iz posebnih grafikonov in slik je lahko vsak obiskovalec spoznal humanitarno delo društva »Skrb za mladino v Ljubljani«, Trboveljskega Slavčka, Pomladka rdečega križa in naših Kolašic. Nepotrebno bi bilo naštevati podrobnega dela imenovanih društev, ker uživajo v javnosti že itak mnogo slovesa. Omembe je vredno bolj skriti delo Trboveljskega Slavčka, ki pri vseh dobljenih lavorikah ni pozabil na svoje trpeče bratce v rudarski dolini in razdelil med nje mnogo podpor v denarju in blagu.

Sredino dvorane so zasedli skavti s svojimi slikami s taborenj, pravili o vzgoji značaja skavtov, pregledom dela skavtizma za vzgojo naroda in drugimi zanimivostmi iz svoje odlične organizacije. — Delo jetike in borba proti njej v grafikonih, slikah in diapozitivih ter nad vse zanimivi grafikoni dr. Škerlja o razvoju prostitucije zaključujejo razstavo o zaščiti dece.

Razstavni material je dobesedno zavzel ogromen prostor, pokril vse zidove tako na gosto, da je tudi pazljiv obiskovalec prešel nehoti mnogo zanimivosti. Vkljub tej natpanosti pa je že površna slika čez razstavo dokumentirala sistematično delovanje današnje javnosti za mladinsko skrbstvo. V ta namen se žrtvujejo težki tisočaki in mnogo živcev za počitniške kolonije, potrebne zavode, za prehrano in obleko obubožanih otrok. Javne korporacije skrbijo pri svojem delu kolikor toliko tudi za telesni in duševni razvoj mladostnikov. Končni njih cilj pa je odtegniti mladino s ceste, rešiti jo njenih slabih vplivov ter jo ohraniti moralno nepokvarjeno in telesno zdravo. S tega stališča so vse take institucije potrebne pomoči oblasti in vse javnosti.

Slovenska šolska matica je v posebni sobi razstavila vsa svoja pedagoška izdanja od leta 1901. Običajnim pedagoškim zbornikom in učne snovi za posamezne predmete iz prejšnjih let se pridružujejo razne pedagoške razprave in opisi zadnjih let, kar doka-

P. n. učiteljicam!

Izredno prikladen, proti dežju in snegu impregniran, topel športni plašč v novem „Fischgräten“ vzorcu za din 680.—. Na mesečno odplačilo Vam nudi damska konfekcija

PAULIN, LJUBLJANA, KONGRESNI TRG 5

Stjepan Kranjčević:

Hrvatsko kmečko gibanje

(Konec.)

Kmečka hiša, kmečki dom, stara hišna zadruga — to so temelji, na katerih se je ohranila hrvatska narodna misel, hrvatska narodna kultura, kmečka etika. To kar je hrvatskemu narodu največ vredno, to, brez česar bi bilo vse delo kmečkega gibanja brezuspešno, prava kmečka poštenost, prepričanje, da je človek samo tisti, ki živi od dela svojih rok, ki je sam človečanski in v drugem spoštuje človeka, kateremu ni materija prva, ampak dovzet za duhovno vrednato, za človeški odnos do drugega človeka, odnehati v svojem pravu, ki je daleč od želje po nečloveškem uničevanju in izrabljanju drugega, je izšlo, se je razvilo in obdržalo v naših hišnih zadrukah.

Zato sta brata Radića visoko cenila naše stare zadruge. Stjepan n. pr. piše: »Naših zadrug ni združila državna sila, temveč narodno življenje... Zadruge izbirajo svojega gospodarja ali gospodarico, iz česar se vidi, kako so spoštovali ženske (moja opomba), na isti način kot se voli prezident republike. — V naših zadrukah je nastala naša pesem, naša umetnost, naše pravo, naša etika. V naših zadrukah se je ukoreninila naša poštenost, vse naše posebnosti, naša pridnost. Zadrugni domovi niso samo hiše, ampak so ognjišča družinstva, prijateljstva, družabnosti, kulture... To so močne socialne edince in to kulturne in gospodarske edince... V zadrukah je uživala ženska spoštovanje, a »srčca in veličina naroda se najbolje kažeza v urejeni notranji politiki in najbolj v tem, kako ravna z žensko«.

To pojmovanje doma kot ognjišča družinstva, prijateljstva, družabnosti in kulture,

kot socialne, kulturne in gospodarske edince, je bilo odločilno tudi pri izboru imena za strankino glasila. V tem je bil namen, da se označi in naglasi tisto osnovno v kmečki stranki, ki — pri vsem tem, da se je tako odločno in brezkompromisno postavila na stališče borbe za zboljšanje in olajšanje kmečkega življenja — vendar ni v noče biti stranka kakšnih brezdomcev, ljudi, ki jim ni nič do doma in domovine in globoke kulturne misli, ki je zvezana z domačim ognjiščem. Zaradi tega njenega pojmovanja so socialisti često napadali kmečko stranko, toda brez vzroka. Kljub odporu do meglene kozmopolitizma in tistega internacionalizma, ki zanikuje vsako narodnost, nista bila brata Radića nikoli nacionalna šovinista.

A v navezanosti na nekaj svojega, na nekaj posebnega, toda vrednega in dragocnega, je izvor tistega rodoljubja, s katerim sta se zlasti odlikovala brata Radića pa tudi vsa kmečka stranka. Njena domovinska ljubezen je predvsem ljubezen do žive domovine, do živega naroda, in predvsem do hrvatskega kmeta, ki mu je treba pomagati. Protivita sta se praznemu patriotizmu, ki obstoji v fraziranju, razvijanju praporov in — izkoriščanju hrvatskega kmeta. Bila sta proti neosnovanemu povečevanju preteklosti in iskanju slave tam, kjer je ni bilo. Zaradi tega sta strmoglavljala umetno narejene narodne velikane, če so bili ti ustvarjeni samo zato, da bi narod še nadalje vzdrževali v suženjstvu.

Ante Radić je iskal vzroke oddvojenosti naroda od gospode in jih je našel v slabem vplivu rimske misli na izobraženo gospodo. Ta se je v knjigah naučila spoštovati državno veličino in vojno slavo, narodu pa do tega ni. »Preprost človek, kmet, ne misli kot gospoda na veliko carstvo, na veliko državo in vladu — temveč misli na svoje potrebe« — piše dr. Ante Radić. »Gospoda je politično

bolna, ker je bolna kulturno. Na vsakem koraku, v šoli in v javnem življenju, slišimo vedno pesem, kako smo zaostali za drugimi velikimi narodi. Kaj sledi iz tega? To, da tisti, ki te besede poslušajo in ki imajo kakšne ideale, — hočejo postati veliki. Odtod blazno gosposko stremljenje po veličini«.

Narodna sreča ni v teritorialni veličini — posebno, če je pridobljena na račun drugega ali drugih narodov, temveč je sreča v notranjem redu, v slogi in zadovoljstvu. Teritorialna veličina se more pridobiti samo z nasiljem. Težnja za njo je imperializem, ki ga je treba obsojati. Prav tako je treba zavreči tudi vojno slavo, ki jo pridiga gospoda in ki ustvarja militarizem. Eno in drugo je kmetom tuje in nepotrebno, ker je kmet miroljuben, kar se pa spet ne pravi, da bi brez odpora dal svoje. V tem pogledu stoji kmečka stranka na stališču, da je slabši od nasilneža bojazljivec, ki svoje prepušča brez obrambe. Zato njena miroljubnost nikakor ne pomeni slabosti v obrambi domovine, saj pravi strankin program, da preneha dolžnost braniti domovino s smrtjo.

In v resnici se je izpolnilo to, kar sta brata Radića pričakovala: v hrvatsko politiko je prišel nov duh. Izginile so mahinacije stare gosposke politike. Danes ne najdeš med hrvatskim narodom glasov za nekaj kron ali za guljaž, kot pred začetkom kmečke stranke. Zaradi tega je odpora sila hrvatskega naroda nezlomljiva. Nezlomljiva pa je tudi zaradi tega, ker je prešlo težišče politične borbe na kmeta, ki je gospodarsko neodvisen, nepodkupljiv in ker se ne da ostrašiti kot gospoda, na kmetstvo, ki si je v svesti svoje moči.

Hrvatsko kmečko gibanje je dokončalo »veliko delo narodnega preporoda«, ki so ga pričeli hrvatski preporoditelji pod Ljudevitom Gajem, ki je o njem govoril tudi ban Jelačić, in katerega niso mogle dokončati poznejše generacije hrvatskih gospodskih politi-

kov. Danes je hrvatsko narodno edinstvo dovršeno: ves hrvatski narod je ene misli, vse Hrvate veže danes ena težnja. Hrvatski kmet je so prepričani, da bodo v svobodni domovini svobodni tudi oni.

Pri osnovanju hrvatske ljudske kmečke stranke, pa tudi pozneje se je hrvatska gospoda upirala navalu kmečke misli, borila se je proti kmečki slogi, dvigala se je proti kmečki politiki, toda — brez uspeha. Kmečka misel je osvojila vse hrvatsko kmetstvo, gospoda pa se je tedaj — zaradi sloge — pridružila tej veliki moči in stoji do sedaj lojalno v narodnih vrstah. Kmečke misli po veliki večini ni razumela, zato čaka na čas, ko se bo spet dvignila proti nji.

Če ne bi bilo borbe z Beogradom, bi hrvatsko kmetstvo urejevalo danes svojo domovino po omenjenih načelih kmečkega gibanja. Današnja borba z Beogradom je treba razumeti predvsem kot borbo proti srbski gospodi, ki ni boljša od hrvatske in ki so ji prav tako lastni interesi in »veličina in slava« daleč od narodne sreče in zadovoljstva. Ali bi bilo treba, če ne bi bilo tako, zapravljati čas in energijo za reševanje hrvatskega vprašanja. Kajti če smo demokrati in stojimo na stališču, da se mora izvrševati narodna volja, je hrvatski narod že dostikrat plebiscitarno povedal svojo voljo. V ostalem se zdi, da bi hrvatsko, to je državno vprašanje rešeno šele tedaj, kadar bo tudi v Srbiji in med Srbi sploh zmaga socialna, kmečka misel. Hrvatski in srbski kmet se bosta lahko sporazumela po načelu: vsakemu svoji! Pri ureditvi gospodarskih edinic — pri katerih bo lahko vsaka, tudi najmanjša občina pri popolnem self-governementu ali mala Hrvatska ali mala Srbija — bo obstajalo vse hrvatovanje in srbovanje v tekmovanju, kdo bo gospodarsko, kulturno in prosvetno bolj napredoval.

zuje, da koraka matica z duhom časa vedno v korist učiteljstvu in mladini.

Mladinska matica je organizirala razstavo slovenske povojne mladinske knjige. Po svojem obsegu je bila to prva velika revija mladinskega slovstva na domačih tleh. O tej razstavi, ki je vzbudila v javnosti mnogo pozornosti, je obširno pisalo »Jutro«; isti članek je izšel v ponatisu v sedmi številki letošnjega »Učiteljskega tovariša«, zato ne bomo o tej razstavi obširneje razpravljali. Dodati moramo še to, da smo opazili na razstavi statiko mladinskih knjižnic v dravski banovini, po kateri imajo osnovne šole 774 knjižnic s 158.382 knjigami, meščanske šole 40 knjižnic s 15.574 knjigami in srednje šole 22 knjiž-

nic z 52.364 knjigami. — Nadalje smo opazili seznam knjig v šolarskih knjižnicah in seznam knjig, ki jih otroci najraje čitajo. Oba nudi vsakemu učitelju dovolj pregleda za reformiranje svoje šolarske knjižnice. Zato pa naj Mladinska matica, kateri gre glavna zasluga za ves aranžma, ob primerni priliki objavi zadnjega.

Pedološki kongres v Ljubljani je poglobil naš študij otroka, kar bo brez dvoma imelo ugodne posledice na vsem vzgojnem udejstvovanju našega učiteljstva. Štiri leta nas ločijo od Sofije; v tem času lahko storimo veliko za prosope našega mladinoslovja. Začetek je dober, sedaj pa samo z voljo in potrpljenjem na delo! Vir.

† Ivan Lukman

Turobno je zaplapolala s III. deške šole v Mariboru črna zastava ter nam sporočila, da tovariša Ivana Lukmana ni več med živimi. Komaj dve leti sta pretekli, odkar se je poslovil od tovarišev in dece na šoli ter nastopil zaslužni pokoj in že je moral nastopiti pot v one daljne, neznane kraje, od koder ni več vrnitve. On, kremenit značaj, trden kakor skala, on, ki ni klonil pred nikomur, on je omahnil pod ostro koso božje dekle. Zapustiti je moral svoje drage, zapustiti je moral svoj prijetni dom, zapustiti je moral svoje ljubljene čebelice in stopiti je moral pred večnega sodnika, da poda obračun o svojem življenju. Toda ta obračun je bil lahek, kajti vse njegovo življenje je bil le dan neumornega dela, dela za blaginjo slovenskega naroda.

Rojen 25. decembra 1876. pri Sv. Juriju ob Taboru, je preživel svoja detinstva leta na kmetiji svojih staršev, dokler ni vstopil v celjsko gimnazijo. Ker pa je želel postati učitelj, je šel v Maribor na učiteljsko, kjer je leta 1899. maturiral. Učiteljsko službo je začel v Šoštanj, kjer je služboval do leta 1922., ko je bil premeščen v Maribor.

Še danes so vidni v Šoštanju in Saleški dolini sledovi njegovega neumornega dela na gospodarskem, prosvetnem in nacionalnem polju. Ustanovil je Sadjarsko in vrtnarsko ter čebelarstvo podružnico. Stotine sadnih dreves je nasadil in cepil, stotine rojev je spravil v panje, številnim gospodarjem je pomagal. Četudi je bil poleg vzgojitelja in učitelja mladine v prvi vrsti gospodar, je vendar našel še toliko časa, da se je udeleževal tudi na prosvetnem in nacionalnem polju. Bil je soustanovitelj šoštanjskega Sokola, v katerem je opravljal najraznovrstnejše funkcije, udeleževal se je pri Čitalnici, pri knjižnici, pri Olepševalnem društvu, pri Slovenskem planinskem društvu in tudi v učiteljski organizaciji je aktivno sodeloval. Še danes se ga prebivalstvo Šoštanja in okolice s hvaležnostjo spominja.

Tudi v Mariboru ni počival. Deloval je v raznih gospodarskih ustanovah. Učiteljstvo mu je neomajno zaupalo, izročilo mu je največjo čast ter ga izvolilo za predsednika

† Ana Kaiser

3. t. m. je umrla v osemdesetem letu starosti gđ. Ana Kaiser, upokojena učiteljica v Ribnici na Dolenjskem.

Bila je Ljubljanka. Dvajsetletna je l. okt. 1878. l. nastopila svoje prvo in zadnje službeno mesto v Ribnici. S pet in dvajsetimi leti službe je stopila v pokoj, ker ji je začel pešati vid in ni bila več sposobna za težke učiteljske poklice. Zgodaj je zgubila starše, redki svojci so ji pomrli — in tako se je stalno naselila v kraju svojega službovanja, kjer

Naj ob koncu, tukaj omenim še nekatere odgovore, ugovore, ki jih je stavljala gospoda kmečki stranki. Ti odgovori so tiskani v knjižici strankinega programa l. 1908., na kateri je naznačeno, da sta jo pisala Ante in Stjepan Radić. Na ugovor, da je »pogubno in slabo, dati oblast množici, predvsem kmetu«, odgovarjata tako:

»To je, nota, ki nanjo nihče več plesati ne zna in noče. Kdor jo igra, jo igra samo zase... A da se večina naše gospode v sramotnem starem strahu pred »kmečkim« puntom še zmerom tako boji hrvatskega kmeta in mu krati ono, kar ima po večini vsak in za kar se borijo vsi prosvetljeni narodi, je samo dokaz, kako nujna je bila kmečka stranka. Sramotna sebičnost, popolno nepoznanje sveta, nerazumevanje napredka in smešno protislovje dokazuje tista naša gospoda, ki govori o svetovnem napredku, ki pa krati narodu svobodo, brez katere ni napredka. Povest o ciganu (»Dopalo ciganina carstvo, pa prvoga objesio čačul«), s katero meri gospoda na svobodnega hrvatskega kmeta, ni samo nesramna žalitev hrvatskega kmetstva, temveč pravo ogledalo politične omejenosti vseh onih, ki ta ugovor razglajajo. Saj dati kmetu svobodo, pravico in oblast — ne pomeni, dati mu svobodo, pravico in oblast za obešanje. Toda gospodi, ki nima pojma o ustavnosti in urejeni oblasti vsega naroda in ki vedno sanja o nasilju posameznika — to zastonj razlagamo. Prav tako bi zastonj razlagali tistim brezsrčnim oduhom, ki so bili pri odpiranju neukih in strahovanih kmetov deležni mastnega deleža, zdaj pa trepetajo ob vsakem šumu, da bi moglo biti tega konec.«

Na očitke, da je kmečka stranka proti gospodi, odgovarjata brata Radići:

»Najprej: Kmečka stranka ne uči, da gospode ni treba. To je izmišljotina. Res pa je, da kmečka stranka uči tole: Mi Hrvatje smo

mariborskega učiteljskega društva. Vse svoje moči pa je posvetil Društvu za zaščito mladine, kjer je opravljal funkcijo gospodarja. Da je danes Počitniški dom Kraljice Marije pri Sv. Martinu na Poh. to kar je, je v nemali meri zaslug pok. tovariša Lukmana. Z ljubeznijo se je tudi oklenil najmlajše učiteljske ustanove Učiteljskega doma, katere mu ni bil samo izredno delaven odbornik, ampak tudi požrtvovalen podpornik. Svojega lanskega 60. letnega življenjskega jubileja ni mogel lepše proslaviti, kakor da se je spomnil z izdatnim zneskom vprav sedaj tako potrebnega Učiteljskega doma.

Tu so v poglavitnem našeta njegova dela. Da bo izpolnjena slika, naj bo še omenjeno, da je bil pokojni iskren tovariš, zvest prijatelj in nad vse prijeten družabnik. Kako je bil priljubljen, je pokazal njegov pogreb v nedeljo 5. septembra. Nepregledna množica ljudstva se je zbrala na mestnem pokopališču na Podbrežju, prišli so tovariši, prijatelji in znanci od blizu in daleč, da izkažejo pokojniku zadnjo čast. Na zadnji poti so ga spremili Sokoli in kroju s praporom, Glasbena matica pri kateri je do zadnjega sodeloval, v sprevedu smo videli šolarje, ki so še bili njegovi učenci.

Po obrednih molitvah, katere je opravil pravoslavni vojni svečenik, so zapeli pevci »Vigred se povrne«, katero pesem je tudi pokojni tolikim tovarišem pomagal zapeti. Nato je veličasten sprevod krenil proti odprtemu grobu, v vrsti, kjer snivajo številni tovariši svoj večni sen. Ob odprtem grobu so se poslovili od pokojnega tovariša številni govorniki, in sicer vojni svečenik za pravoslavno cerkevno občino, učitelj Faganelli za učiteljski zbor, predsednik učiteljskega društva Hočvar za učiteljsko organizacijo, dr. Vrtovec za Počitniški dom, učitelj Mencej za šoštanjski okraj, tovariš Rajšp za Učiteljski dom in dr. Fornazarič za Sokolstvo. Prapora sta se sklonila nad zemeljskimi ostanki, pevci so odpeli »Spomladi vse se veseli«, bobneče so začele padati prve grude na krsto in mi smo polagoma zapuščali božjo njivo z bridkim občutkom v srcih: Prijatelj nazaj več nikdar ne bo. Ostal pa nam bo svetel spomin nanj. Večnaja mu pamjat! Fr. Golež.

si je tekom pet in dvajsetih let pridobila mnogo prijateljev in znancev. Prvi so ji zagotovili dosmrtno brezplačno stanovanje in ji s tem omogočili kolikor toliko znošno življenje v žalostnem času kronskih upokojencev.

Vid ji je čimdalje bolj pojemal, dokler ni popolnoma oslepel. Obsojena je bila v večno temo in s tem tudi v vsem na tujo pomoč. Toda vkljub svoji veliki nesreči je bila v stalnem stiku s svetom. Čitali so ji časopise

reven kmečki narod. Mi moramo, kakor vsak razsoden revež, živeti tako kot pač moremo. Zato ne moremo plačevati in vzdrževati tolikšne in tako različne gospode, kot jo morejo n. pr. bogati Angleži, Nemci itd., posebno pa ne moremo plačevati tiste precej številne in malone brezposelne visoke gospode z velikimi plačili. To nam pove že pamet in pravica, če nečemo tirati domovine v vedno večjo propast. Zato bo, to je res, kmečka stranka, če pride na oblast, uredila te stvari brez ozira na »druge kulturne narode«, za katerimi mi ne moremo stopicati ravno zategadelj, ker nismo taki kot oni. Ne bojimo se za svoj ugled v svetu, ker menimo, da nas bo ostali razsodni svet bolj spoštoval, če si te stvari uredimo skromneje in pravičneje v skladu s svojimi možnostmi.

Če pa naša inteligenca ne prizna, da je njena dolžnost, služiti svoji državi za skromnejšo plačo, potem nima pravice govoriti o patriotizmu in naj si svobodno poišče kruh drugje. Toda upravičeno se nadejamo, da bomo imeli sčasoma tudi tako inteligenco, ki bo to dolžnost čutila.

Tu ni razloženo vse, kar bi se o hrvatskem kmečkem gibanju moglo in moralo povedati. To je tudi razumljivo. Za to bi bilo treba napisati celo knjigo. Toda navedeno je vse tisto bistveno, brez česar tega gibanja ne bi bilo. A to je dovolj, da vzpodbudi tiste, ki se zanj podrobneje zanimajo, da se lotijo virov. Med najboljšimi so zdaj »Sabrana djela« dr. Antuna Radića, ki jih izdaja »Seljačka sloga« v Zagrebu. Ostali viri so vsi letniki strankinega glasila »Doma« in dela Stjepana Radića.

(Iz sarajevskega »Pregleda«, knj. XIII, zv. 163-4.)

ZA JESEN!

in zimo krasne modne novosti za obleke, plašče, suknje itd. ter

MANUFAKTURO

vseh vrst v ogromni izbiri dobro in poceni kupite

V MANUFAKTURNI TRGOVINI

NOVAK

Ljubljana, Kongresni trg 15

— pri ninski cerkvi —

in knjige; neutrudna je bila v izpraševanju in tako je bila poučena o vsem, kar je hotela vedeti. Predvsem jo je živo zanimala šola. Je pač tako — kdor se z ljubeznijo oklene lepšega, četudi čestokrat tako trpkega učiteljskega poklica, mu ostane zvest do smrti v kljub vsem tegobam. Gdč. Kaiserjeva mu je ostala zvesta. Sicer stroga vzgojiteljica je bogato delila mladini zaklade svoje temeljite izobrazbe tedaj, ko je še živela med njo, a ni prenehala njeno zanimanje zanjo niti tedaj, ko je bila tako kruto odtrgana od nje. Kako se je

znala poglobiti v vsa različna vprašanja tihočih se šolstva! Ob takih prilikah smo lahko občudovali njen svež, bister razum in zavdanja vreden spomin.

Večina tovarišic njene generacije je že umrla, za vsako so se zasolile njene mrtve oči v iskreni žalosti.

Sedaj je tudi ona, vzgojiteljica ribniškega rodu, legla mednje, med svoje prijatelje, tovariše, mnoge, premnoge učence in učenke — naj ji sveti večna luč!

Splošne vesti

— Tudi »Učiteljski tovariš« je bil razstavljen na novinarski razstavi ljubljanskega velesejma. Kot najstarejšemu slovenskemu listu, mu je bilo dodeljeno na tej razstavi precej vidno mesto. Posamezne številke raznih letnikov so nazorno kazale spremembo zunanjosti našega stanovskega glasila v raznih dobah, a poleg tega je bilo razstavljenih tudi nekaj kompletnih vezanih starejših letnikov »Učiteljskega tovariša«.

— Prošnja UPZ vsem šolam. Učiteljski pevski zbor je nameraval že lansko leto pričeti z izdajanjem periodično glasbenih priročnikov za različne šolske proslave in prireditve. Ker pa je bilo uredništvu poverjeno predsedniku UPZ, pokojnemu prof. E. Adamcu, je to delo z njegovo smrtjo nedokončano. — Letos pa hoče UPZ to delo nadaljevati. Izdati hoče glasbene priročnike za 1. december, materinski dan, Vidovdan, Slomška in druge šolske prireditve. Poleg glasbenega dela bodo vsebovali priročniki tudi primerne deklaracije in glasbene prizorčke. — Odbor UPZ je zbira potrebno snov, obrnil se bo pa tudi na vse vidnejše slovenske pesnike in skladatelje za prispevke. Mnogo primerne snovi se nahaja na posameznih šolah in v rokah posameznih učiteljev in učiteljic. Učiteljski pevski zbor se obrača na vse šole in posameznike s prošnjo, da mu pošljejo vse mladinske skladbe, deklaracije in glasbene prizorčke, ki jih uporabljajo pri raznih šolskih prireditvah. Iz vsega poslanega bo UPZ lahko izbral najboljšo blago in ga z novimi prispevki slovenskih pesnikov in skladateljev objavil v zgoraj imenovanih priročnikih. — UPZ je uverjen, da bo na podlagi občutnega pomanjkanja takih pesmaric slovensko učiteljstvo razumelo njegovo prošnjo in ga v njegovem stremeljenju podprlo. — Pošiljke naslovite na UPZ, Ljubljana, Franciškaška ulica 6/l.

— Za razredno čtivo v višjih razredih ljudskih šol uporabljajte mladinske izdaje naših klasikov. S tem čtivom posebno utrujete pouk iz slovstva. Zaradi izredno nizkih cen si lahko naroči en razred n. pr. Levstika, drugi Slomška, tretji Stritarja, četrti n. pr. Trdino ali Kersnika itd., pa si potem med seboj zamenjujejo. Poskusite; mladina bo imela s tem veselje, dosegle boste dobre uspehe.

— »Roditeljski list« je izšel. Te dni so prejele one šole, ki so se nanj naročile, oz. poverjeniki na teh šolah, naročene izvoze prve številke. Vsem ostalim šolam pa smo poslali primerno število izvodov prve številke »Roditeljskega lista« s prošnjo, da jih skušajo razpečati oz. pridobiti zanje naročnike. Ako to ne bi bilo mogoče, pa prosimo, da nam propagandne številke neposredovno vrnejo. — Vse šole, ki so bile prejele okrožnico z dopisnico za odgovor, a je še niso izpolnile, prosimo, da to v najkrajšem času store, da jim moremo pravočasno poslati ustrezajoče število listov. Poverjeniki naj pošljejo, kolikor še tega niso storili, točen original seznama pridobljenih naročnikov z navedbo poklica, kraja in pošte. Ako nimajo več prijavitelj, naj obvežejo naročnike z lastnoročnim podpisom teh in s pripombo, ali naj jim list pošljemo direktno ali na naslov poverjenika. Sezname so nam potrebni, da moremo odračunati poverjeniku pripadajočih 10 %. — Podrobnejša navodila bodo izšla v posebni okrožnici. — Pedagoška centrala je prebrčana, da ji bo učiteljstvo pomagalo v njenem poslanstvu za obnovo rodbinske vzgoje, saj je to na njej najbolj zainteresirano. Gotovo bodo v prvem letu, ko si šole list utira ob sedanjih težavnih razmerah pot v javnost, mnoge pomanjkljivosti in težave. Zato bosta uredništvo in uprava vedno hvaležni za vsak pameten nasvet, ki bi pripomogel do vsestranskega zboljšanja lista. Dolgoletno stremljenje Pedagoške centrala za izdajanjem poljudnega vzgojeslovnega glasila za slovenske starše, ki bi vezalo dom in šolo, se

je uresničilo. Led je prebit. Od uvidevnosti in podpore slovenskega učiteljstva pa je največ odvisno, ako bo list moralno in gmotno uspel. Za uspešno pomoč se Pedagoška centrala vsem že vnaprej najlepše zahvaljuje.

— KAJ JE STANOVSKA ZAVEST? Če je vsak član JUU tudi zadružnik Učiteljske tiskarne.

VAZNO ZA BLAGAJNIKE

Blagajnike učiteljskih društev naprošamo, da se v novem poslovnem letu držijo točno od banovinske skupščine odobrenega poslovnika za blagajniško poslovanje, ki je bil objavljen v 6. številki »Učit. tovariša«.

Mesečne prijave in prispevki naj se dostavljajo sekciji točno ob določenem roku, ako že ne takoj v septembru, pa gotovo v oktobru za oba meseca. Članarina sekciji znaša za redne člane s podpornim fondom mesečno 14 din, za učitelji poročene učiteljice pa 6 din. Članarina naj se pobira v smislu poslovnika vedno vnaprej.

Članski sezname naj se spišejo letos le v dveh izvodih, enega za društvo, drugega za Beograd, ki se ga naj dostavi sekciji. Zadevne tiskovine dobe vsa društva pravočasno.

Sekciji naj se dostavi pravočasno le mesečna prijava za september z imensko navedbo vseh osebnih sprememb, bodisi pristopivših, bodisi izstopivših članov od 1. julija t. l. dalje. Primerjajoč število članstva v juniju in upoštevajoč pristopivše in izstopivše člane do meseca septembra, se mora prijava v septembru ujemati v število članstva s prijavo za junij.

Pri dostavitvi prijave za september naj se priloži imenski seznam vseh v društvu z učitelji poročenih učiteljic, označenih v prijavi pod b), in včlanjenih upokojencev pod c).

Lanske dolgove naj društva izterjajo od posameznikov v mesečnih obrokih in jih naj nakazujejo sekciji v svrhu poravnave.

Naročite takoj potrebne mesečne prijave, ker bomo te dostavljali le po naročilu.

JUU — sekcija Ljubljana.

— Za Slomškovo proslavo sem poslal podpisane lanske leto vsem ljudskim šolam v dravski banovini primerno muzikalno, oz. tudi grafično za deklaracije pri omenjeni prireditvi na blagohotni ogled. Mnogo šolskih upraviteljev je obe moji delci drage volje sprejelo in tudi plačalo, drugi so publikaciji vrnili s pripombo, da ni kritja, precejšnje število prejemnikov pa je delci obdržalo, a ne odkupilo in tudi ne vrnilo, dasi sem jih za to uslugo ponovno prosil. Do vseh teh šolskih upraviteljev se tem potem še enkrat obračam z vljudno in nujno prošnjo, naj imajo vendar toliko kolegialnega čuta, da mi na ogled jim poslane publikacije vrnejo, da po postrežem z njimi novim naročnikom. — V Središču ob Dravi, 12. sept. 1937. — Anton Kosi.

— Na zborovanjih sreskih učiteljskih društev se razgovorite tudi o Učiteljski tiskarni. Povejte, če ni bilo kaj prav! Naberite novih zadružnikov — novih odjemalcev.

— Mojstrski izpit za gospodinje! Ako bi morale žene polagati mojstrski izpit v gospodinjstvu, bi se jim gotovo stavilo tudi vprašanje: kako se odpravi nesnaga iz perila. Gospodinje morajo namreč vedeti, da prode nesnaga v samo tkanino ter se utrdi med vlaknenca, pa je treba zaradi tega prati samo z dobrim jedratim milom, kakor je Schichtovo milo Jelen, ako se hoče nesnago temeljito odstraniti. Dolgoletne skušnje tvrdke Schicht v izdelavi mila dajejo jamstvo vsaki gospodinj, da bo ostalo njeno perilo dolgo lepo in dobro ohranjeno.

— VSAK ORGANIZIRAN ČLAN je moralno obvezan prevzeti vsaj 1 delež Učit. tiskarne po 250 din; sreska učiteljska društva pa naj ves odvišen denar nalagajo v deležih ali vlogah.